

ÚJLAKI FRIGYES:

„Rokonoknál“

I. RÉSZ

XIV. FEJEZET

Olyan volt a város mint egy megbolygatott méhkas. Mindenki a központ felé rohant. Izgatott hangokat, kiáltásokat lehetett hallani minden felé. Ablakok nyíltak, kapuk dörögtek. Rémült polgárok igyekeztek a templomtérré, ahol már nagy tömeg hullámozott. Az út mindkét oldalán hosszú sorban, riadtarcú emberek álltak.

Horn könyökével utat tört magának. Mindent látni akart.

— Azt mondják, hogy ezek Bánátból jönnek — szólalt meg valaki mellette.

— Csak nem? — csodálkozott egy másik — olyan messziről?

— Bizony. Dehát, nem maradhatnak otthon. Képzeld el, ha az oroszok mindenkit felkoncolnak?

Horn idegesen elfordult. Ezt ő már mind tudta. Két távolabb álló asszony fecsegése ragadta meg a figyelmét. Német munkásasszonyok voltak.

— Schrecklich! Felborultak?

— Ja. És a kis Péterkét agyonnyomta a kocsi — sírta el magát az egyik.

— Szörnyű! De hogy is történhetett!?

— Hát tudja, annyi kocsi ment az úton, és az a szerencsétlen Máté kerülni akart, de nem vette észre, hogy mögötte egy katonai autó jön. Az meg beleszaladt...

— És fölborította, jaj, jaj!

— Csak a szegény kis Péterkét sajnálom...

— Mi lesz velünk, édes jó istenem!

— Bizony, bizony. Férjem éppen ma nézett kocsi után. Maguknak van már?

— Az lenne a legkevesebb! Csak itt hagyni a házunkat, mindenünket. Becsaptak bennünket. De én mondtam neki, hogy ne lépjen be a Kultúrbundba, de én hiába beszélek... Most itt a baj.

— Persze, az urak majd szépen beülnek az autójukba és elpárolognak. Mi meg az úton kóboroghatunk.

Horn továbbcsodródott. A tömeg hullámozott, majd reszketés járta át. Kiáltások hallatszottak: »Jönnek!«

Messze, az utkanyarban megjelent az első kocsi. Utána még egy, majd még... még nagyon sok. Hosszú sor volt.

Közeledtek. Lassan, nagyon lassan cammogtak. A tömeg felmorajlott.

Az első ponyvával fedett kocsni bakján egy férfi ült. Fáradtan, lemondó tekintettel nézte az út mentén állókat. Aztán mintha elszégyelte volna magát. Zavartan tekintett körül. Kiegyenesedett és ostorával keményen rávágott a lovakra.

— Gyíí!

A lovak tovább bandukoltak. Fülüket sem mozgatták. A kiálló bordák nem érezték az ütést. Az ember visszaruskadt előbbi helyzetébe. Szeme a nyílegyenes utat nézte. Talán könny csorgott le orcáján, vagy talán veríték. Mert a nap erősen tűzött.

A második kocsni zsákdarabokkal foltozott ponyvája alól gyerek-sírás hallatszott. Egy öregasszony el-elcsukló hangon nógatta gebéit.

És mentek... Az egyik kocsni fiatal nő ült. Porosan, fekete árnyékkal a szeme alatt. Talán még két héttel ezelőtt fiatal lány volt, a falu szépsége... Most ernyedten tartotta a gyeplőt. Néha-néha hátrafordult. A kocsni mellett szülei vánszorogtak elnyűtt cipőkben, dagadt lábbal.

Mentek. Sokan voltak. Talán százan, talán tízezen. Ki tudja... Egyformák voltak mindannyian: piszkosak, fáradtak, öregek és megcsaltak.

* * *

Horn nyugtalanul járt-kelt dolgozószobájában. Nem ízlett neki már az ital sem. Szája keserű volt, a gyomra émelygett. Egyik cigarettát a másik után szívta. A drága szőnyegen félig elszívott, még füstölgő cigarettavégek heverték.

Mit csináljon? Pakkoljon ő is és menjen? Nincs más hátra. Jönnék az oroszok; már az Aldunán állnak. Oh, a gyáva népség! Menekülnek, nemhogy puskát ragadnának és megvédenék az ország belsejét, Németországot, Hitlert és a... a, na, igen, a biztos győzelmet. A gyáva kuttyák! Ómiattuk kell elhagyni a házát, vagyonát, a gyárat. Piszkos banda! Miért nem harcolnak?! Oh!!

Elhajította cigarettáját. Leült, majd felugrott, hátraszorított kézzel rohant fel s alá. Káromkodott. Rágyujtott. Hirtelen megtorpant. A folyosón siető léptek hallatszottak. Horn nyugalmat erőltetett az arcára és várt. Az ajtón kopogtak.

Geisler lépett be. Mosolyogva, gondtalanul, féktelen önbizalommal tekintetében és mozdulataiban.

— Hű, micsoda füst van itt bent — kiáltotta. Keresztül sietett a szobán és kitérte az ablakokat. A nehéz, füstös levegő megmozdult.

Geisler nyugodtan leült. Keresztbe vetette lábait, és miközben szivarra gyujtott, gúnyos mosollyal nézte a maga elé meredő Hornt, aki alig tudta palástolni izgatottságát.

— Töltsön magának — szólt Horn, mert elviselhetetlen volt számára a csönd. Geisler nem kérette magát. Megízlelte az italt és csettintett.

— Nagyszerű!

Horn felugrott.

— Ördög és pokol! — kiáltotta. — Maga nyugodtan ül, mikor az eszme, érti, az eszme, a biztos győzelem kockán forog?! Azok a birkák futnak, ahelyett, hogy fegyvert ragadnának, és... és... tudja mi lesz ezután? Itt hagyunk mindent és megdöglünk mint a veszett kuttyák! De

nem... Nem olyan könnyen! Én harcolni fogok! Érti? Har-col-ni! Az utolsó csepp véremet fogom odaadni, ha senki más, én igen!

Geisler egy szót sem szólt. Vállát vonogatta. Egykedvűen bámult maga elé.

Horn újra kitört: — Mi lesz velünk! Azért harcoltunk, hogy most a biztos győzelem előtt itthagyjunk mindent és elmenjünk, — azért?

Geisler elmosolyodott. Pedig neki sem volt mindegy, de ő már határozott. El fog menni Németországba. Ott úgy sem ismerik. Itt nem maradhat. Ha az ellenség betör, akkor neki vége van. Németországban pedig új életet kezdhet, még ha azok a bizonyos V-2-es fegyverek nem is válnak be. A biztos győzelemben nem igen hitt már. De nem árulta el!

— Ugyan, mit jajgat! — mondta Hornnak. — Maga is tudhatná, hogy csak egy kis kirándulásról van szó. A határokat majd megerősítjük, kis ideig majd védekezünk, aztán majd egy erős offenzívával, a pokolba kergetjük őket.

— Tehát maga is elmegy.

— Természetesen.

— Szóval fölpakol és elpárolog. Mi? Nagyon okos!

— Tán maga itt akar maradni? — hahótázott Geisler.

— Világos! Ember, maga bolond, ha elmegy!

— Én? nem! Csak a józan eszem diktálja, hogy elmenjek innen. Maga maradhat, majd fejbekölintják az oroszok.

— Engem? Miért? Tettem én valami rosszat? Becsületesen dolgoztam és éltem mint a többi ember. Soha senkinek nem ártottam.

— Persze, persze. Egyáltalán nincs mitől tartania — mondta gúnyosan Geisler. — Csak... no igen. Csak tőkretett néhány embert, a Kultúrbandban vezetőszerepe van, hűvösre tette...

— Hallgasson! — ordított Horn magánkívül. — Tudok magam is mindent, nem kell elsorolnia.

— Na látja. És azt hiszi, hogy azok nem tudnak a tetteiről?

— Kicsodák? Talán az oroszok? — kacagott Horn — Ugyan ne ijesztgessen ezzel a bubussal!

— Kár nevetni — szólt Geisler, most már komolyan. — Az oroszok valóban nem tudhatnak semmit, de — szemeiben ravaszág csillant meg, mondjuk az idevalósiak. Például János, aki magánál volt alkalmazva.

— János? Ah igen! Emlékszem, hogy volt itt egy János nevezetű ember, de ha jól emlékszem, még két hónappal ezelőtt elment.

— Jól is tette. Nemrég hallottam, hogy kém volt. A partizánok kémje.

— Micsoda? Ez az alak? Ne tréfáljon!

— Nincs semmi kedvem tréfálkozni.

— Jó, jó, hagyjon békivel — idegeskedett Horn — és ha kém volt, mi közöm hozzá. Egész másról van most szó. Bánom is én ha az egész város is kémkedett. Inkább azt mondja meg, hogy miért kellene nekem elmenekülnöm?

— Ügylátszik berozsdásodott az agya. Pedig valamikor jól működött. Figyeljen ide. Azt ugye belátja, hogy nem dicsekedhet a leg tisztább multtal. Na már most, ha az oroszok a partizánokkal együtt ide betörnek, már pedig be fognak törni, azt maga is befáthatja, akkor magának egyszerűen befellegzett. Úgy felakasztják a legelső fára, mint annak a rendje. Ezért kell elmennie.

— Ezt értem. De minek keverte bele azt az átkozott Jánost, vagy Pistát, vagy minek hívják?

— Csak azt akartam mondani vele, hogy ha a városbeliek nem is árulják el, ami különben hihetetlen, akkor is vannak még olyanok, akik ismerik a multját és akik nem fognak sajnálni magától egy golyót, vagy kötelet.

Horn fáradtan roskadt egy székre. Érezte, hogy Geislernek igaza van.

— Na, még most is itt marad? Még mindig védeni akarja a várost? De mit is beszélek. Minek is ontaná a vérét. Hiszen ártatlan, nem bántott senkit! — Geisler felnevetett.

— Ne gúnyolódjék! — mordult rá Horn. — Azt hiszem magának még kevesebb nevetni valója van mint nekem. A város szegénységét talán én csalogattam be abba az átkozott Kultúrbundba.

— Én nem is tagadom, hogy vannak bizonyos... hogy is mondjam...

— Lelki szépségfoltjai — fejezte be Horn —, de még mennyire, hogy vannak!

— Nézze térjünk át talán valami kellemesebb témára. Én nagyon jól tudom, hogy mi a bűnöm és maga szintén. Tehát kár erről tovább tárgyalni. Azt pedig belátja, hogy a legrövidebb időn belül el kell innen tűnni?

Horn bólintott.

— Itt kell hagynunk mindent, amit nem vihetünk el. Magának a gyárat, a földjeit és a házait. Nekem pedig...

— A házat — szólta Horn egykedvűen és átvillant agyán, hogy ez a ravasz róka milyen keveset veszít.

— Dehogy —, mosolygott Geisler — Nem hagyok itt semmit. A házamat tegnap eladtam.

— Mit? Hogy mondta? — pattant fel helyéről Horn — Eladta a házát? Ilyen felfordult világban? Ki volt az a marha?

— Szeretné tudni mi? Azt hiszi, hogy a magáét is megvenné?

— Hát talán — reménykedett Horn — Jó lenne...

— Most hallottam magától először őszinte szavakat.

— Menjen a csudába, örökös gúnyolódásaival.

Geisler elérkezettnek látta az időt, hogy ajánlatát előterjessze. Mit bánta ő, hogy Horn itt marad vagy sem. Most is csak azért jött el hozzá hogy megpuhítsa Hornt, hogy az minél könnyebben ráálljon az üzletre.

— Az előbb említettem egy embert, aki megvásárolta a házamat. Nos, házat már nem vesz, de pár hold jó bácskai földet még venne — kezdte el Geisler.

— Nagyszerű — kiáltott fel Horn — És mennyit adna egyért?

— Először is, megvenné az egész birtokát.

— Igazán?

— Igen.

— És mennyit ad?

Geisler nagyon halkán megmondta.

— Mi? Hogy mondta? — üvöltött fel Horn —. Hiszen kétszer annyit ér!

— Akkor, sajnálom, — mondta Geisler és az ajtó felé indult.

— Várjon! Ne siessen annyira!

— Tessék.

Horn alkudozni próbált, de amikor látta, hogy a helyzet kilátástalan, beleegyezett a felkínált vételárba.

— Tehát, ezzel akkor rendben lennénk — szólalt meg Geisler. — A provízió háromezer. Úgy van?!

Horn hallgatott, nagyot fújt és tehetetlen dühében az asztalra csapott. De bele kellett egyeznie, hogy legalább azt mentse, ami még megmenthető.

Geisler meglegedetten távozott. Ezt jól megcsinálta. A provízió háromezer, a birtokon keres tizezret, hm, hm, egész jó. Fűtőüzérszeve bandukolt hazafelé.

Ha-ha, ez a vén számár, hogy beugrott! Hogy hencegett mindig a földjeivel! Hogy azoknak nem árt a bomba, az a legbiztosabb. Most meg nézhet a földje után. Mindenesetre, már nem fogja sokáig szidni mert ahogy ezt az ügyet elintézte, felpakkol a motorbiciklire és aztán már nézhetnek utána...

Hazaérkezett...

* * *

Forró nyárvégi este volt. Horn szobájában hárman vitakoztak, Tilda, a férje és Horvát.

— De papa, csak nem maradhatnak itt — szólott Tilda kétségbeesetten tördelve kezét — gondolja meg! Az oroszok mindenkit felkoncolnak.

— Ugyan, kár erről vitakozni — ellenkezett Horvát. — Már megmondtam, hogy, nem megyek innen. Ha az oroszok bejönnek, itt megvárjuk míg rendeződnek a viszonyok és azután hazamegyünk, Szrémbé.

— Ezek szerint a papa véleménye az, hogy mi elvesztettük a háborút. Hogy mondhat ilyen! Mi még visszajövünk. — Horn izgatottan kiabált.

— Hogy Németország elvesztette a háborút azt már akkor tudtam, amikor elkezdtek ezt a felesleges vérontást. — Horvát nyugodtan megmondta a véleményét. — És, hogy ti ide mégegyszer visszajöjjetek, ahhoz tíz Hitler sem volna elegendő.

— Hogyan? Hohó! Óriási tévedés — kiáltott fel magabiztosan Horn — Nem hallott az új fegyvereinkről? Az egész világot leigázzuk. Még Amerikát is, pedig az a legerősebb ellenségünk.

— Nem hiszem. — Horvát az ajtó felé indult.

— De papa, ne menjen most el amikor ilyen fontos ügyeket kell megbeszelnünk.

— Részemről be van fejezve a dolog.

— De legalább azt mondja meg, hogy mit tanácsol nekünk. Menjünk el, vagy...

— Természetesen — vágott lánya szavába Horvát. — Azt hiszem, ezen nincs mit gondolkozni.

Vállat vont és elment. Hornék szótlanul álltak, majd a férfi megszólalt:

— Ezt azért nem vártam volna tőle.

— Az igazat mondta meg — válaszolt Tilda.

— Na jó, hagyjuk ezt. Inkább a csomagolásról beszéljünk. Azt hiszem bútort nem viszünk. Inkább élelmiszert és ruhát.

— És minden bútorkunkat itthagyjuk! De Jenő!

— Nem tehetünk mást. Azonkívül bútorozott lakást kaphatunk bár-

hol, de élelmiszert meg ruhaneműt sehol. Fogalmad sincs a németországi helyzetről.

Tilda hosszú vita után beleegyezett abba, hogy a gyár autójára csak élelmiszereket és ruhát raknak.

— Most pedig elkezdhetsz csomagolni. Nincs sok időnk. Holnap ahogy a birtokomért megkapom a pénzt, indulunk.

— Eladtad a földet?

— Igen.

— Nem is mondtad még. Mennyiért?

— Jobb ha nem is beszélünk róla — válaszolt Horn, aztán megmondta az árat. Felesége csaknem elájult.

— Szörnyű!

— Nem kell búsulni. Úgyis visszajövünk ha győztünk és akkor a miénk lesz az egész világ. Nem háromszáz holdunk lesz, hanem ezer, tízezer...

— De a papa azt mondta hogy elveszítjük...

— A papa egy vén trotykos... Nem ért ő ehhez.

A dolgozószobára újra csend borult. Tilda csomagolni ment, Horn pedig rövid tündődés után iratai rendezéséhez fogott...

Valahol az országúton hosszú kocsisor vánszorgott...

A házban csend honolt. A zajos, csomagolás és a különböző hercehurca után kissé furcsának tűnt ez a nagy nyugalom. Hornék délben utaztak el teherautójukon. Horn, a sofőr mellett ült, akit csak nehezen tudott rábeszélteni arra, hogy velük menjen a bizonytalanságba. Tilda hol ájultozott, hol pedig hisztérikus rohamokat kapott. Alig lehetett lecsillapítani...

* * *

Endre délután a városba ment. Céltalanul lődörgött és nézte a menekülőket. Már három napja özönlöttek. Most azonban már megrikkultak a kocsik, azokat is fáradt gebék vonszolták. Sokszor magányos lovasok vágattak el mellettük, egy szegényes batyuval, vagy hátizsákkal. Aztán ezek is ritkábbak lettek.

Öt óra felé a vasútállomás közelében Endre Jancsival találkozott.

— Haza, mész?

— Nem, inkább mászkálok egy kicsit. Mennjünk a városba.

— Mehetünk.

Már éppen indulni akartak, amikor a sarkon egy hosszú menet fordult be. Rosszul öltözött emberek voltak. Fáradt, lesoványodott testükön lötyögött a ruha. Kétségbeesés tükröződött verejtékes, poros arcukon. Nehéz hátizsákokat cipeltek.

A két fiú érdeklődve nézte őket. Az állomáson többen tartózkodtak. Geisler is ott volt.

A menekülők az állomásépület előtt helyezkedtek el. Legtöbbjük lehányta magáról a terhet és lefeküdt a kövezetre. Keveset beszéltek. Csak sóhajtoztak. Néhány asszony meg sírt. Hamarosan elaludtak.

Geisler beszélgetni kezdett egy emberrel. Magastermetű meggörnyedt ötvenéves férfi volt.

— Feleséggemmel és fiammal jöttem. Lányom az úton meghalt.

— Miért jöttek ide az állomásra? Vonattal akarnak tovább utazni?

— Igen. Magyarországra megyünk, aztán majd meglátjuk. Lehet, hogy azután Németországba.

— Miért nem mentek kocsin? — kérdezte Geisler.

— Azért, mert nincs — volt az egyszerű, de keserű, válasz.

Persze, persze. Hogy is kérdezhetett ilyen számárságot.

— Maga német?

— Természetesen — csodálkozott Geisler. Mindig azt hitte, hogy csak rá kell nézni és már felismerik benne a tipikus németet.

— Menekül?

— Igen.

— Vonaton?

— Nem. Motorbi... Azaz, hogy is mondjam. Hajóval.

Az ember elfordult tőle. Geisler csodálkozva nézett a távozó után. Biztosan megirigyelt, mert én motorbiciklin megyek majd. Phah! Vén számár. De, hm, azt hiszen, ezek az emberek a legjobb úton vannak a kommunizmus felé. Ezek már inkább lázadók. Veszélyesek az ilyenek, nagyon veszélyesek!

Indulni akart amikor valaki a vállára csapott.

— Kit látok! Maga az Geisler?!

Kistermetű ember állt előtte. Rongyos ruhában volt. Mezőtlen lába mélyen belesüppedt a porba. Bokáján véres seb tátongott. Tehenet tartott egy spárgán.

— Na, csak hogy egy ismerőst látok. Képzelve, már negyedik napja vagyok úton. Feleségemet és fiamat a kocsival előre küldtem, én meg vevőt keresek a tehenemre. Jobban mondvá, egy olyan embert, aki a tehenemért cipőt adna. Tudja cipő nélkül állunk, mert a fiamét és az enyémet is ellopták az úton. Anélkül pedig lehetetlen megtenni egy ilyen hosszú utat.

Geisler már sajnálta, hogy kijött az állomásra.

— Ugy-e maga kiségt majd — könyörgött a férfi — Hát persze. Hiszen annyi üzletet intéztünk el együtt, hogy ezt a kis szívességet megteszi majd nekem. Azonkívül nem ingyen akarom, a tehenemet adom érte. Máshoz már nem is merek fordulni. Kinevetnek. Hát talán igazuk is van, mert a tehenem bizony rossz állapotban van már, de ha levágja a bőréből akár öt pár cipőt is csináltathat, azonkívül itt a hús is...

Geisler menni akart. Dehogyan akart ő most ilyen üzletet csinálni. Igaz, hogy valamikor jótévőjének mondta ezt az embert, de azóta már sok víz elfolyt a Dunán. Nem, nem, hagyjon neki békét a tehenével.

— Igazán sajnálom, de nem tehetem — hebegte zavartan. Mivel hirtelenében nem talált jobb kifogást, csak ennyit mondott: — Sok a dolgom. —

Menni akart.

Pár pillanatig csend volt, de akkor egy kéz markolt bele Geisler vállába.

Endre és Jancsi, aki eddig a menekülőket nézték, figyelmesek lettek a jelenetre és közelebb húzódtak.

Geisler megfordult, aztán megrettent. Nem, ez már nem volt az az ember aki könyörgött neki. A menekült arca eltorzult. Szemei kidüledtek vérvörös gödrükből. Arca dühtől és kétségbeeséstől vonaglott. Ökle súlyosan zuhant Geisler arcába.

— Átkozott! — hörögte.

Geisler a porba roskadt. Sápadt, rémült arcán végig folyt a vér.

— Reszketsz, kutya, mi? Te disznó! Becsáltál a bundba és most

még segíteni sem akarsz nekem? Piszkos dögl! Nesze, nesze! — Belerügött. — Ilyenek vagytok mindannyian. Becsapjátok az embert aztán lógtok. Ússön beléd...

Nem folytathatta. Két rendőr, aki a lármára előrohant, lefogta.

— Vigyétek bel Majd ott elintézzük a dolgot — szólt Geisler fel-tápáskodva. — Várjál csak, majd megmutatom én neked — fenyegetőzött.

Elindultak. Az áldozat nem szólt. Csendesesen ballagott a két rendőr között.

Jancsi dühösen rágta a szája szélét.

— Piszkos alak ez a Geisler. Akárcsak a fia.

Endre nem értette a történeteket, de érezte, hogy barátjának igaza van. Valóban, piszkos alak ez a Geisler.

A négy ember befordult a sarkon. Mögöttük a tehén kullogott.

Valaki hangosan felzokogott.

Valahonnan panaszos tehénbögést hozott a szél.

A menekülők közül valaki megszólalt:

— Így jár az, aki igazat beszél.

Halkan mondta, nagyon halkan. Aztán még sóhajtva hozzátette:

— Eső lesz...

XV. FEJEZET

Ősz...

Hulltak az esőtől és naptól összezsugorodott, barnás-sárga falevelek. Az országútak felett porfelhők kavarodtak. Szürke, finom por volt, amely rárakódott az izzadó arcokra, beleragadt a hajba és ingerelte a szemet.

Aztán esett az eső. A sár belekapaszkodott a kerekekbe, nehéz csomókba ragadt az órmotlan bakancsokra, elnyüdt cipőkre.

Az elhagyott földeken varjak károgtak. Éhes, fekete sereg. Csak akkor riadtak fel, amikor közvetlen közelükben egy elfáradt vándor, néhány kukoricacsövet tört magának, hogy megpörkölje ebédre, vagy vacsorára, de lehet talán villás reggelire, vagy pedig mind háromra...

Szomorú, szeszélyes idő volt. A nap alig szárította fel valamennyire az utat már is rázúdult egy zápor...

Messze, hegyek kékje rajzolódott a borús hajnalba. Búsán néztek le a síkságra, ahol furcsa kocsisorok másztak, lassan, halálos fáradtsággal...

A szekér nyöszörgött, sírt, az emberek nehézkes, vontatott lépteiktől cuppogot a sár. Az ázott, szellős ponyva alatt jobbra-balra ingott az összezsúfolt holmi. A zsákokon, ládákon, emberek ültek. Elrévedező, kialudt szemük néha-néha lecsukódott, egy zökkenésre azonban újra a semmibe meredtek az éledtelen szemgolyók.

Valamennyien egyformák voltak: öregek és a fiatalok, asszonyok és a férfiak. A gyerekek talán csak annyiban különböztek a felnőttektől, hogy sápadt, maszatos arcukon könnyek csurogtak végig, girbe-görbe vonalakkal a nyomukban...

A földek közt kanyargó országúton vonult a karaván, a megcsaltak hosszú sora. Egy-egy leszakadt cipőtalp, piszkos rongy és a kocsikerekek mély bevágása jelezte, hogy errre mentek. Néha ló vagy tehén nyujtózott el az árokban vagy a puha bácskai földön. Fáradt tagjaik utolsót rúgtak...

Megszabadultak a szenvedéstől. Egy sóhaj, pár könny, aztán tovább vándoroltak a fájdalomtól eltompult emberek. Csak a varjak károgtak és gyülekeztek a hullák felett, hogy alkalomadtán lakomához telepedjenek.

És mentek... Ősz volt. Nyirkos szomorú ősz. Csak ritkán sütött a nap. Talán könyörületből, hogy egy kis életet öntsön a vándorokba, megszáriítsa a nedves rongyokat és hogy megszikkadjon egy keveset az út.

A kocsik oldalán mindenféle edény lógott, himbálódzott és ütődött a deszkához. A kocsik alatt kutyák kapkodták lábaikat, a kocsik mögött tehének vándoroltak.

A menet megállt. Lehet, hogy megpihennek. De nem. Egy kerék törött el; mindenki kiabál szitkozódik. Az oldalára billent kocsi elállja az utat. Elöl mennek tovább. Néhányan kihajtanak a sorból, hogy ne kelljen várni míg újat raknak a törött kerék helyébe. Mások segítenek.

Aztán tovább mentek... Majd újból kerék törik. De ezúttal nem kell megállni. Az egész kocsi az árokba fordult. A romhalmaz alól még néhányat nyög valaki. A zsákok és a ládák alól egy holtestett húznak elő... A kocsik tovább zörögnek.

Egy falunál egy másik karavánnal találkoztak. A sor meghosszabbodott. Riadt tekintetükben kilobban az utolsó remény.

— Hátha, hátha mégsem igaz. Csak mesebeszéd — Így imádkoztak, így szerették volna. Nem is csalódtak nagyon. Úgy sem hittek álmaikban. Már régen elkészültek a csomagolással, a bognár már megjavította a kocsit. A ponyvát is már ráfeszítették a félkörbe hajlított vasra. Már mindent elkészítettek, csak a kaput kell kinyitni és kihajtani.

És ez a szörnyű! Búcsú... s aztán mi következik? Elhagyják a falut, elmennek földjeik mellett és eltűnnek a sötét jelenben.

Igen, egy kis remény még ott bujkált a lelkük mélyén. Hogy is mondták egyesek?

— Csak egy rövid kirándulásról van szó. Nem kell megijedni.

Aztán tovább, és ezek még szebb szavak voltak:

— Elmegyünk és győzedelmesen térünk vissza. Legyőzzük az egész világot! A lábunk előtt vinyognak majd. Térden állva fognak könyörögni. Meggazdagodva térünk vissza! Szolgák serege vár majd bennünket. Fiaink már világokat fognak kormányozni. Lehet, hogy éppen a te fiad lesz Amerika ura.

— Csak egy kirándulás az egész. Szóra sem érdemes. Kis nélkülözés, fáradalmak, de mi az? A győzelemért, azért a győzelemért, amely nekünk az egész világ meghódítását jelenti, érdemes feláldozni néhány cipőt vagy lovat, álmatlan éjszakát. Nem számít! Kamatostól kapjuk vissza...

A szél elsárgult faleveleket kergetett maga előtt... Néha esni kezdett, aztán elállt. De a nap nem sütött ki a piszkosszínű felhők mögül. A felkavart por lomhán kavargott, majd az országút szélén szomorkodó bokrokra szállott alá. Valahol messze teherautó dübörgött.

Taxi suhant el a menekülők mellett. A puha ruganyos ülésen furcsa emberek ültek. Legalábbis errefelé voltak szokatlanok. Jól táplált urak és hölgyek, tisztán, frissen, megelégedetten. Púderos arcal, a férfiak borotváltan, vasalt nadrágban. Arcukon csodálkozással kevert félelem, sőt undor. Ah, ők! Ők valóban csak kirándulni mennek. A csomagtartóban néhány koffer, de az ölükben egy táska... egy szép bőrtáska... Nem is

kell annál több. Van abban! Meg lehetne a tartalmából élni, míg a kirándulás tart. És ha évekig tartana? Oh, istenem! Az sem lenne nagy baj! Majd csak meglesznek valahogy. Csak a táskát ne veszítsük el, csak arra kell vigyázni.

— Szegények! Nyomorultak! — Egy lakozott körmű ujj mutatott ki a szürke országútra. — Nézd csak Félix azt az embert, avval a gyerekkel. Biztosan eltörött a lába. Brrr!...

— Ugyan hagyjad már ezt a népséget. — Jött a válasz valahonnan a hájas tokák mögül.

— Heinrich hajtson gyorsabban. Heinrich, nem hallja?! Gyorsabban!...

* * *

Szurokfekete éjszaka volt. Az égen nehéz felhők úsztak.

— Eső lesz — gondolta Kirsner, kitekintve dolgozósobájának ablakán, majd visszatért sürgős tennivalóihoz.

Izgatottan nézte át iratait. Rengeteg apró csomag feküdt az íróasztalon. A borítópapíron hanyagul odavetett nevek és évszámok virítottak, pirosan vagy kéken.

Türelmetlenül ráncigálta a zsineget és amikor eltépte a levelek, okmányok szétfolytak tenyerében. Futólag nézte át őket majd a papírkosárba hajigálta. Csak ritkán tett félre egy-egy levelet, amelyet óvatos mozdulattal egy finom bőrtáskába helyezett.

Ha végzett egy papírcsomóval, nyugtalanul felugrott és miközben szórakozottan, oknélkül az utcára pillantott, cigarettára gyújtott, majd rövid ideges léptekkel fel-alá rohant a szobában. Rendszerint az alkohollal megrakott állványhoz lépett, töltött magának valamelyik üvegből és mohón ivott. Mindezek után elhajította a cigarettáját és újból neki-rontott a papírhalmaznak.

A negyvenes évszámokkal ellátott csomagokat nem nézte át. Ezekre még szüksége lehet. Legújabb szerződéseit és üzleti ügyeit tartalmazták. Gyengéd mozdulattal helyezte őket a táskába.

A papírkosár tartalmát a kandallóba öntötte, aztán meggyújtotta. Már egész este okmányaival foglalatzkodott, de nem bírta abbahagyni. El kellett mindent égetnie ami fölösleges.

Az égő papír lángjai furcsán táncoltak. A kandallóval szemközti falon árnyékok imbolyogtak.

Kirsner nyugtalanul járkált. Valahol ajtó csukódott. Sietős lépéseket hallott. Az asztalhoz ugrott. Kirántotta a középső fiókot és kiragadta browningját. Az ajtón kopogtak.

— Ki az?

— Én vagyok.

Felismerte háziasszonya hangját.

— Lehet — kiáltotta, miután a zsebébe csuszította a fegyvert.

Az asszony a feketekávéét hozta. Szótlanul az asztalra helyezte és meinni készült. Látszott rajta, hogy mondani szeretne valamit, de nem szólt. Tudta, hogy gazdája nem szeret beszélgetni.

Már az ajtónál volt, amikor Kirsner megszólalt. Izgalom remegett hangjában.

— Várjon csak. Nem tud valami újságot? Mit mondanak a városban?

Az asszony megállt. Öröm csillant a szemében. Végre beszélhet. Végre elmondhat mindent, ami már olyan régóta kikívánczozott belőle. Az utóbbi napokban senkivel sem lehetett már egyetlen okos szót is váltani. Még Seiler nénivel sem. Az is rohan, csomagol. Pedig az régen, hogy tudott beszélni! Milyen szépen megfértek egymással! Egész délután tereferéltek. És most... az egész világ feje tetejére állt. Mindenki pakol, szaladgál és menekül.

Buzgón mesélt Kirsnernek. Kifogyhatatlanul ömlöttek belőle a legújabb hírek, amelyeket már a férfi is nagyjából ismert. Közben bele keverte a mondókájába a maga véleményét, a maga gondjait is. Kirsner már-már el akarta küldeni, amikor egy szó megütötte fülét.

— Micsoda? Hogy mondta? Partizánok!? — kiáltotta.

Olyan erővel ugrott fel helyéről, hogy a szék messzire repült, majd nagy robajjal felborult.

Az asszony hebegve ugrott hátra:

— Hát persze — magyarázta aztán — az oroszok még messze vannak, de a... — akadozott és félénken folytatta tovább: — a partizánoktól hemzseg az egész környék, meg a város. Legalább is azt mondják, hogy már itt is bujkálnak. Még hozzá nagyon sokan, talán ezren is. Minden éjszaka mászkálnak az utcákon — hangja suttogóvá vált: — Szrémben már nyíltan harcolnak. Egész falvakat foglalnak el. Tegnap éjjel meg egy német tisztet gyilkoltak meg. Átvágott torokkal találták meg a szobájában. És... és — nem folytatta tovább. Kirsner hamuszínű arca megremítette. Rekedt üvöltés szakadt ki a férfi torkából. Amikor pedig az örületől lázas szemébe pillantott, fürgén kiugrott az ajtón és jajgatva elrohant.

A folyosón ajtó csapódott és Kirsner magához tért. Kimerülten rogyott le egy székre, majd az álványhoz vánszorgott és ivott. Alig maradt az üvegben. Cigaretára gyújtott és újból szaladgálni kezdett.

Hirtelen hangokat hallott az utcáról. Két ember beszélgetett. Kirsner ijedten kapta elő a revolverét. Arcán kövér izzadságcseppek gyöngyöztek. Néhány pillanatig még állt, aztán elejtette a fegyvert és az izgalomtól elgyötörten a heverőre vetette magát. Fejét beleütötte a falba, de nem érezte. Nyugtalan félálomba merült.

Agyán riasztó gondolatok cikáztak végig. Régi emlékei is felelevenedtek benne. Csupa zavaros kép. Hajdani bérese könyörgött neki egy kocsiért, hogy beteg feleségének orvost hozzon. Aztán a könyörgő reszkető kéz ököllé változott. Balta süvített. Fejében éles fájdalmat érzett. Nagyot nyögött. A képek tovább kavarogtak. Egy erdőben volt. Kezében eldördült a puská és egy ember összerogyott. Ő pedig kacagott... kacagott, őrjöngve, borzongva. Tovább pergett ez a félelemtől és alkoholtól hajtott film: sovány, beesettarcú emberek közeledtek feléje, mindegyik kezében egy balta villogott; géppuska ropogott, gránát robbant. Másik kép vibrált előtte: nagynénje betegen fekszik és ő vizet visz neki, a mérget, hogy minél előbb felforduljon és az övé legyen a vagyon, a pénz... az imádott pénz. Újból a béres közeledett, baltával... véres baltával... az ő vére csöpögött le róla...

— Jaaaaj! — ugrott fel Kirsner.

Riadtan nézett körül. Sehol semmi. Csend volt... halotti csend... Didergett, hideg rázta, agyát lüktető fájdalom szaggatta. Félt mindentől:

a bútoroktól, a libegő függönytől. Nem mert moccani sem. Zajt csapott volna, ez pedig megölné. Dermedten ült. Tekintetében őrülség riadozott.

Szeme megakadt a padlón heverő fegyveren. Oda, oda kellene mennie. Fel kell emelnie, fel kell emelnie, igen, kell — zakatolt benne a gondolat — és löni, mindenkit és mindent lelöni...

Felugrott. De nem lépett, egyetlen lépést sem tudott tenni. — A fegyver, a fegyver — ordított valami benne.

Szája kinyílt, rekedt üvöltés szakadt ki belőle.

— Ne!... Ne bántsatok! Ártatlan vagyok. Ártat...

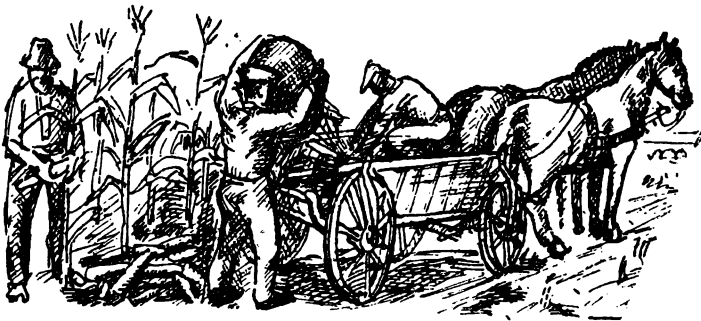
Ajkai nyitva maradtak. Nem mondhatta tovább. Zaj hallatszott az utcáról. A nyitott ablak fekete keretében egy fej jelent meg. Egy ökl: nagyságú fej, apró fülekkel.

Kirsner szemei kidülledtek, Arcán vörös és sárga szín váltakozott. Fejéhez kapott és görcsösen összerándult.

— Áááááh! — hörögte.

Egész hosszában végigzuhant a drága szőnyeggel borított padlón. Nem moccan többé...

Az utcán macska nyávogott. A szél könnyedén meglebbentette a függönyt, aztán megeredt az eső...

Ács József: Kukoricahordás